

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

دستورالعمل حسابداری عقد مرابحه

گروه مطالعاتی حسابداری و مالی

اسفند ماه ۱۳۹۰

بسمه تعالی

«دستور العمل حسابداری عقد مرابحه»

عملیات حسابداری مربوط به اعطای تسهیلات در قالب عقد مرابحه، جهت تأمین قسمتی از نیازهای مالی اشخاص حقیقی و حقوقی به منظور تهیه کالا و خدمات مورد نیاز آنان، به شرح ذیل می‌باشد:

الف- ثبت‌های حسابداری زمان انعقاد قرارداد مرابحه:

۱- پس از انعقاد قرارداد مرابحه، قرارداد مذکور در حساب انتظامی قراردادها به مبلغ یک ریال به شرح ذیل

ثبت می‌گردد:

به مبلغ یک ریال	بد - حساب‌های انتظامی - قراردادهای مرابحه (کد حساب: ۵/۳/۱/۰۲۱۰)
به مبلغ یک ریال	
	بس - طرف حساب‌های انتظامی (کد حساب: ۵/۳/۲/۰۲۰۰)

۲- مبلغ پیش‌دریافت مأخوذه از مشتری به شرح ذیل در حساب‌ها ثبت می‌شود:

به مبلغ پیش‌دریافت مأخوذه	بد - صندوق یا حساب مشتری (کد حساب: ۳/۱/۰۰۱۰)
به مبلغ پیش‌دریافت مأخوذه	
	بس - پیش‌دریافت از مشتریان بابت سایر تسهیلات (دولتی/غیردولتی) (کد حساب‌های: ۲۰ و ۳/۲/۰۴۱۰)

۳- هم‌زمان با انعقاد قرارداد و پس از اخذ پیش‌دریافت از مشتری، تعهدات بانک به منظور تهیه کالا و خدمات

به شرح ذیل در حساب‌ها ثبت می‌شود:

به مبلغ کل قرارداد منعده پس از کسر پیش‌دریافت	بد - طرف تعهدات بانک بابت قراردادهای منعده معاملات (دولتی/غیردولتی) - مرابحه (کد حساب‌های: ۶۰ و ۵/۳/۱/۰۰۷۰)
به مبلغ کل قرارداد منعده پس از کسر پیش‌دریافت	
	بس - تعهدات بانک بابت قراردادهای منعده معاملات (دولتی/غیردولتی) (کد حساب‌های: ۶۰ و ۵/۳/۲/۰۰۷۰)

ب - ثبت‌های حسابداری وثایق:

۴- پس از اخذ وثایق از مشتری، چنانچه وثایق مزبور از نوع اموال منقول و یا غیرمنقول باشد، به مبلغ ترهین، اگر از نوع اشیاء قیمتی باشد، به ارزش کارشناسی اشیاء مزبور و در صورتی که از نوع اوراق بهادار تضمینی باشد، به مبلغ تعهد شده، به شرح ذیل در حساب‌ها ثبت می‌شود:

بد - حساب‌های انتظامی - وثایق مرابحه (کد حساب: ۵/۳/۱/۰۲۱۰)	به مبلغ ترهین اموال/ارزش کارشناسی اشیاء قیمتی/مبلغ تعهد شده اوراق بهادار مأخوذه
بس - طرف حساب‌های انتظامی (کد حساب: ۵/۳/۲/۰۲۰۰)	به مبلغ ترهین اموال/ارزش کارشناسی اشیاء قیمتی/مبلغ تعهد شده اوراق بهادار مأخوذه

۵- تعداد برگ‌های اوراق بهادار و قطعه‌های اشیاء تضمینی به ازای هر برگ و یا قطعه، یک ریال به شرح ذیل در حساب‌ها ثبت می‌شود:

بد - حساب‌های انتظامی - برگ‌های اوراق بهادار و اشیاء تضمینی (کد حساب: ۵/۳/۱/۰۲۱۰)	به ازای هر برگ و یا قطعه یک ریال
بس - طرف حساب‌های انتظامی (کد حساب: ۵/۳/۲/۰۲۰۰)	به ازای هر برگ و یا قطعه یک ریال

ج - ثبت‌های حسابداری خرید اموال یا خدمت موضوع قرارداد:

۶- مبلغ پرداختی بابت پیش‌پرداخت به فروشنده اموال یا ارایه دهنده خدمات به شرح ذیل در حساب‌ها ثبت می‌شود:

بد - پیش‌پرداخت بابت خرید خدمات/اموال معاملات (دولتی/غیردولتی) (کد حساب‌های: ۸۲۰ و ۳/۱/۰۸۳۰)	به مبلغ پرداخت شده
بس - حساب فروشنده/انواع چک‌های بانکی فروخته شده (کد حساب: ۳/۲/۰۳۱۰)	به مبلغ پرداخت شده

۷- خرید اموال یا دریافت خدمات موضوع قرارداد مرابحه و پرداخت وجه آن به فروشنده کالا یا ارایه دهنده خدمات، به شرح ذیل در حساب‌ها ثبت می‌شود:

بد - اموال/خدمات خریداری شده برای مرابحه (دولتی/غیردولتی) (کد حساب‌های: ۸۷۵ و ۳/۱/۰۸۸۵)	به مبلغ بهای تمام شده اموال
بس - پیش‌پرداخت بابت خرید خدمات/اموال معاملات (دولتی/غیردولتی) (کد حساب‌های: ۸۲۰ و ۳/۱/۰۸۳۰)	به مبلغ پرداخت شده
بس - حساب فروشنده/انواع چک‌های بانکی فروخته شده (کد حساب: ۳/۲/۰۳۱۰)	به مبلغ بهای تمام شده اموال پس از کسر مبلغ پیش‌پرداخت

د - ثبت‌های حسابداری اعطای تسهیلات:

۸- پس از خرید اموال یا دریافت خدمات موضوع قرارداد مراحه، برگشت تعهدات بانک به شرح ذیل در

حساب‌ها ثبت می‌شود:

بد - تعهدات بانک بابت قراردادهای منعقدہ معاملات (دولتی/غیردولتی)	به مبلغ کل قرارداد منعقدہ پس از کسر پیش‌دریافت
(کد حساب‌های: ۶۰ و ۵/۳/۲/۰۰۷۰)	
بس - طرف تعهدات بانک بابت قراردادهای منعقدہ معاملات (دولتی/غیردولتی)	به مبلغ کل قرارداد منعقدہ پس از کسر پیش‌دریافت
(کد حساب‌های: ۶۰ و ۵/۳/۱/۰۰۷۰)	

۹- پس از واگذاری اموال یا خدمات موضوع قرارداد مراحه به مشتری، با توجه به شرایط قرارداد، تسهیلات

اعطایی به شرح ذیل در حساب‌ها ثبت می‌شود. توضیح این‌که در این مرحله با توجه به تکمیل فرآیند واگذاری

اموال یا خدمات به مشتری، سود ناشی از واگذاری آن تحقق یافته محسوب و در دفاتر شناسایی می‌گردد:

بد - تسهیلات اعطایی تبصره‌ای مراحه/دولتی/غیردولتی	مبلغ تسهیلات اعطایی (به مبلغ فروش نقدی پس از کسر پیش‌دریافت)
(کد حساب‌های: ۵۴۵، ۵۵۵، ۵۶۵ و ۳/۱/۰۵۷۵)	
بد - سود دریافتی تسهیلات	به میزان سود دوران بازپرداخت در مراحه نسبه
(کد حساب: ۳/۱/۰۷۹۷)	
بد - پیش‌دریافت از مشتریان بابت سایر تسهیلات (دولتی/غیردولتی)	به مبلغ پیش‌دریافت مأخوذه
(کد حساب‌های: ۴۲۰ و ۳/۲/۰۴۱۰)	
بس - اموال/خدمات خریداری شده برای مراحه (دولتی/غیردولتی)	به مبلغ بهای تمام‌شده اموال
(کد حساب‌های: ۸۷۵ و ۳/۱/۰۸۸۵)	
بس - سود دریافتی تسهیلات (ناشی از فروش اموال یا خدمات)	معادل مابه‌التفاوت مبلغ فروش نقدی و بهای تمام‌شده
(کد حساب: ۳/۲/۰۷۷۰)	
بس - سود سال‌های آینده تسهیلات (دولتی/غیردولتی)	به میزان سود دوران بازپرداخت در مراحه نسبه
(کد حساب‌های: ۵۶۰ و ۳/۲/۰۵۵۰)	

توضیح: چنان‌چه تسهیلات اعطایی از نوع مراحه نقدی باشد، سرفصل حساب‌های «سود دریافتی» و «سود سال‌های

آینده تسهیلات دولتی/غیردولتی» ثبت نمی‌شوند.

۵- ثبت‌های حسابداری بازپرداخت تسهیلات اعطایی:

۱۰- در صورتی که تسهیلات اعطایی مراحه به صورت نقدی بازپرداخت گردد، وصول تسهیلات در سررسید

به شرح ذیل در حساب‌ها ثبت می‌شود:

به مبلغ تسهیلات اعطایی	بد - صندوق یا حساب مشتری (کد حساب: ۳/۱/۰۰۱۰)
به مبلغ تسهیلات اعطایی	بس - تسهیلات اعطایی تبصره‌ای/مراحه/دولتی/غیردولتی (کد حساب: ۳/۱/۰۵۷۵ و ۵۶۵، ۵۵۵، ۵۴۵)

۱۱- در صورتی که تسهیلات اعطایی مراحه به صورت نسبه دفعی بازپرداخت گردد، وصول تسهیلات در

سررسید، به شرح ذیل در حساب‌ها ثبت می‌شود:

به مبلغ تسهیلات اعطایی و سود مربوط/مبلغ وصولی	بد - صندوق یا حساب مشتری (کد حساب: ۳/۱/۰۰۱۰)
به مبلغ اصل تسهیلات اعطایی/سهم مربوط به اصل تسهیلات از مبلغ وصولی	بس - تسهیلات اعطایی تبصره‌ای/مراحه/دولتی/غیردولتی (کد حساب‌های: ۳/۱/۰۵۷۵ و ۵۶۵، ۵۵۵، ۵۴۵)
به مبلغ سود تسهیلات اعطایی/سهم مربوط به سود تسهیلات از مبلغ وصولی	بس - سود دریافتی تسهیلات (کد حساب: ۳/۱/۰۷۹۷)

۱۲- در صورتی که تسهیلات اعطایی مراحه به صورت نسبه دفعی بازپرداخت گردد، شناسایی درآمد در

سررسید تسهیلات به شرح ذیل در حساب‌ها ثبت می‌شود:

به میزان سود دوران بازپرداخت	بد - سود سال‌های آینده تسهیلات (دولتی/غیردولتی) (کد حساب‌های: ۳/۲/۵۵۰ و ۵۶۰)
به میزان سود دوران بازپرداخت	بس - سود دریافتی تسهیلات (کد حساب: ۳/۲/۰۷۷۰)

۱۳- در صورتی که تسهیلات اعطایی مراحه به صورت نسبه اقساطی بازپرداخت گردد، وصول تسهیلات در

سررسید هر قسط، به شرح ذیل در حساب‌ها ثبت می‌شود:

به میزان مبلغ هر قسط	بد - صندوق یا حساب مشتری (کد حساب: ۳/۱/۰۰۱۰)
به میزان اصل قسط	بس - تسهیلات اعطایی تبصره‌ای/مراحه/دولتی/غیردولتی (کد حساب‌های: ۳/۱/۰۵۷۵ و ۵۶۵، ۵۵۵، ۵۴۵)
به میزان سود قسط	بس - سود دریافتی تسهیلات (کد حساب: ۳/۱/۰۷۹۷)

۱۴- در صورتی که تسهیلات اعطایی مراحه به صورت نسبه اقساطی بازپرداخت گردد، شناسایی درآمد در سررسید هر قسط به شرح ذیل در حسابها ثبت می‌شود:

به میزان سود مربوط به قسط	بد - سود سال‌های آینده تسهیلات (دولتی/غیردولتی) (کد حساب‌های: ۵۶۰ و ۳/۲/۵۵۰)
به میزان سود مربوط به قسط	بس - سود دریافتی تسهیلات (کد حساب: ۳/۲/۰۷۷۰)

و - ثبت حسابداری شناسایی سود تسهیلات اعطایی مراحه نسبه دفعی و اقساطی در صورت عدم بازپرداخت در سررسید:

۱۵- چنانچه تسهیلات اعطایی مراحه نسبه دفعی و اقساطی در سررسید مقرر بازپرداخت نگردد، در سررسید تسهیلات یا هر قسط، درآمد مربوط شناسایی و به شرح ذیل در حسابها ثبت می‌شود:

به میزان سود دوران بازپرداخت در مراحه نسبه دفعی یا سود مربوط به قسط در مراحه نسبه اقساطی	بد - سود سال‌های آینده تسهیلات (دولتی/غیردولتی) (کد حساب‌های: ۵۶۰ و ۳/۲/۵۵۰)
به میزان سود دوران بازپرداخت در مراحه نسبه دفعی یا سود مربوط به قسط در مراحه نسبه اقساطی	بس - سود دریافتی تسهیلات (کد حساب: ۳/۲/۰۷۷۰)

ز - ثبت‌های حسابداری تعدیل حساب سود سال‌های آینده تسهیلات در پایان دوره مالی:

۱۶- در صورتی که زمان سررسید (تسویه) قرارداد به گونه‌ای باشد که بخشی از سود آن مربوط به یک دوره (سال «الف») و بخشی دیگر مربوط به آینده (سال «ب») باشد، در این صورت ثبت زیر در تاریخ پایان سال «الف» و یا پایان دوره‌ای که تهیه صورت‌های مالی موردنظر است، صورت می‌پذیرد:

به میزان سود مربوط به سال «الف»	بد - سود سال‌های آینده تسهیلات (دولتی/غیردولتی) (کد حساب‌های: ۵۶۰ و ۳/۲/۵۵۰)
به میزان سود مربوط به سال «الف»	بس - سود دریافتی تسهیلات (کد حساب: ۳/۲/۰۷۷۰)

۱۷- در زمان سررسید که در سال آینده (سال «ب») خواهد بود، دو حالت محتمل است:

۱۷-۱- حالت اول: در صورتی که تسهیلات در سررسید تسویه (وصول) شود، علاوه بر ثبت‌های حسابداری وصول تسهیلات نسبه دفعی و اقساطی به ترتیب به شرح ثبت‌های ردیف ۱۱ و ۱۳، ثبت حسابداری زیر نیز انجام می‌شود:

بد - سود سال‌های آینده تسهیلات (دولتی/غیردولتی) (کد حساب‌های: ۵۶۰ و ۳/۲/۵۵۰)

به میزان سود مربوط به سال «ب»

بس - سود دریافتی تسهیلات (کد حساب: ۳/۲/۰۷۷۰)

به میزان سود مربوط به سال «ب»

۲-۱۷- حالت دوم: تسهیلات در سررسید تسویه (وصول) نشود:

بد - سود سال‌های آینده تسهیلات (دولتی/غیردولتی) (کد حساب‌های: ۵۶۰ و ۳/۲/۵۵۰)

به میزان سود مربوط به سال «ب»

بس - سود دریافتی تسهیلات (کد حساب: ۳/۲/۰۷۷۰)

به میزان سود مربوط به سال «ب»

ز - ثبت‌های حسابداری شناسایی وجه‌التزام تأخیر تأدیه دین:

۱۸- در مورد تسهیلاتی که در سررسید وصول نشده است، در تاریخ پایان سال یا در مقطعی که تهیه صورت‌های مالی موردنظر است، هرکدام که مقدم باشد، از تاریخ سررسید یا تاریخ آخرین محاسبه وجه‌التزام تأخیر تأدیه دین تا تاریخ پایان سال یا مقطع تهیه صورت‌های مالی، مشروط به این‌که تسهیلات هنوز به طبقه سررسید گذشته منتقل نشده باشند، وجه‌التزام تأخیر تأدیه دین متعلقه محاسبه و بشرح زیر در حساب‌ها ثبت خواهد شد:

بد - وجه‌التزام دریافتی (کد حساب: ۳/۱/۰۷۹۸)

به میزان وجه‌التزام تأخیر تأدیه دین متعلقه از تاریخ سررسید

بس - وجه‌التزام دریافتی از محل تسهیلات اعطایی (کد حساب: ۳/۲/۰۷۵۰)

به میزان وجه‌التزام تأخیر تأدیه دین متعلقه از تاریخ سررسید

توضیح: مؤسسه اعتباری موظف است در صورت عدم تحقق معیارهای ذکر شده در بند «ج» بخشنامه شماره مب/۷۷۲ مورخ ۱۳۸۴/۴/۲۷ شناسایی درآمد تسهیلات اعم از سود و وجه‌التزام متعلقه را به روش تعهدی متوقف نموده و ثبت حسابداری زیر را برای تعدیل حساب سود سال‌های آینده تسهیلات در دفاتر خود اعمال نماید:

بد - سود سال‌های آینده تسهیلات (دولتی/غیردولتی) (کد حساب‌های: ۵۶۰ و ۳/۲/۰۵۵۰)

به میزان سودهای سررسید شده شناسایی نشده

بس - سود معوق تسهیلات (دولتی/غیردولتی) (کد حساب‌های: ۶۰۰ و ۳/۲/۰۵۹۰)

به میزان سودهای سررسید شده شناسایی نشده

ح - ثبت‌های حسابداری وصول تسهیلات پس از سررسید و قبل از انتقال به طبقات غیر جاری:

۱۹- در صورتی که تسهیلات اعطایی مراحله نسبیه دفعی، پس از سررسید و قبل از انتقال تسهیلات مذکور به طبقات غیر جاری وصول گردد، ثبت حسابداری زیر انجام می‌شود:

به مبلغ اصل و سود تسهیلات
اعطایی/مبلغ وصولی

بد - صندوق یا حساب مشتری
(کد حساب: ۳/۱/۰۰۱۰)

به مبلغ اصل تسهیلات اعطایی/سهم
مربوط به اصل تسهیلات از مبلغ وصولی

بس - تسهیلات اعطایی تبصره‌های/مراجه/دولتی/غیردولتی
(کد حساب‌های: ۵۴۵، ۵۵۵، ۵۶۵ و ۳/۱/۰۵۷۵)

به مبلغ سود تسهیلات اعطایی/سهم
مربوط به سود تسهیلات از مبلغ وصولی

بس - سود دریافتنی تسهیلات
(کد حساب: ۳/۱/۰۷۹۷)

به میزان به میزان وجه التزام تأخیر
تأدیه دین شناسایی شده

بس - وجه التزام دریافتنی
(کد حساب: ۳/۱/۰۷۹۸)

به میزان مابه‌التفاوت کل وجه التزام
تأخیر تأدیه دین متعلقه و وجه التزام
تأخیر تأدیه دین شناسایی شده

بس - وجه التزام دریافتی از محل تسهیلات اعطایی
(کد حساب: ۳/۲/۰۷۵۰)

۲۰- در صورتی که تسهیلات اعطایی مراجه نسبه اقساطی، پس از سررسید و قبل از انتقال تسهیلات مذکور

به طبقات غیر جاری وصول گردد، ثبت حسابداری زیر انجام می‌شود:

به مبلغ اصل و سود قسط یا اقساط وصولی

بد - صندوق یا حساب مشتری
(کد حساب: ۳/۱/۰۰۱۰)

به مبلغ اصل قسط یا اقساط وصولی

بس - تسهیلات اعطایی تبصره‌های/مراجه/دولتی/غیردولتی
(کد حساب‌های: ۵۴۵، ۵۵۵، ۵۶۵ و ۳/۱/۰۵۷۵)

به مبلغ سود قسط یا اقساط وصولی

بس - سود دریافتنی تسهیلات
(کد حساب: ۳/۱/۰۷۹۷)

به میزان وجه التزام تأخیر تأدیه دین
شناسایی شده

بس - وجه التزام دریافتنی
(کد حساب: ۳/۱/۰۷۹۸)

به میزان مابه‌التفاوت کل وجه التزام
تأخیر تأدیه دین متعلقه و وجه التزام
تأخیر تأدیه دین شناسایی شده

بس - وجه التزام دریافتی از محل تسهیلات اعطایی
(کد حساب: ۳/۲/۰۷۵۰)

ی- ثبت حسابداری وصول تسهیلات قبل از سررسید:

۲۱- در صورت بازپرداخت تسهیلات قبل از سررسید، ثبت حسابداری زیر انجام می‌شود:

به میزان مبلغ وصولی	بد - صندوق یا حساب مشتری (کد حساب: ۳/۱/۰۰۱۰)
به میزان سود تسهیلات وصول شده قبل از سررسید	بد - سود سال‌های آینده تسهیلات (دولتی/غیردولتی) (کد حساب‌های: ۵۶۰ و ۳/۲/۰۵۵۰)
به میزان اصل تسهیلات وصولی	بس - تسهیلات اعطایی تبصره‌ای/مربحه/دولتی/غیردولتی (کد حساب‌های: ۵۴۵، ۵۵۵، ۵۶۵ و ۳/۱/۰۵۷۵)
به میزان سود تسهیلات وصولی	بس - سود دریافتی تسهیلات (کد حساب: ۳/۱/۰۷۹۷)
به میزان سود دریافتی	بس - سود دریافتی تسهیلات (کد حساب: ۳/۲/۰۷۷۰)

ک - ثبت‌های حسابداری زمان تسویه قرارداد مرابحه:

۲۲- پس از تسویه کامل قرارداد مرابحه، قرارداد مزبور به شرح ذیل از حساب‌های انتظامی برگشت

می‌شود:

به مبلغ یک ریال	بد - طرف حساب‌های انتظامی (کد حساب: ۵/۳/۲/۰۲۰۰)
به مبلغ یک ریال	بس - حساب‌های انتظامی - قراردادهای مرابحه (کد حساب: ۵/۳/۱/۰۲۱۰)

۲۳- پس از استرداد وثایق مأخوذه، حساب‌های انتظامی مربوط به وثایق مأخوذه به شرح ذیل از حساب‌ها

برگشت می‌شود:

به مبلغ تهرین اموال/ارزش کارشناسی اشیاء قیمتی/ مبلغ تعهد شده اوراق بهادار مأخوذه	بد - طرف حساب‌های انتظامی (کد حساب: ۵/۳/۲/۰۲۰۰)
به مبلغ تهرین اموال/ارزش کارشناسی اشیاء قیمتی/ مبلغ تعهد شده اوراق بهادار مأخوذه	بس - حساب‌های انتظامی - وثایق مرابحه (کد حساب: ۵/۳/۱/۰۲۱۰)
به ازای هر برگ و یا قطعه یک ریال	بد - طرف حساب‌های انتظامی (کد حساب: ۵/۳/۲/۰۲۰۰)
به ازای هر برگ و یا قطعه یک ریال	بس - حساب‌های انتظامی - برگ‌ها و اشیاء تضمینی (کد حساب: ۵/۳/۱/۰۲۱۰)

دستورالعمل حسابداری عقد مرابحه در هفتاد و نهمین جلسه مورخ ۱۳۹۰/۱۱/۱۹ کمیسیون اعتباری بانک مرکزی

جمهوری اسلامی ایران به تصویب رسید.